

Paweł Kobes

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy
Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych
e-mail: kobesp@pwsz.legnica.edu.pl

Zadania kuratora rodzinnego w projekcie ustawy z dnia 8 marca 2019 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich

STRESZCZENIE

Projekt ustawy z dnia 8 marca 2019 r. w istocie pozostawił obszar kompetencji kuratora rodzinnego w postępowaniu z nieletnimi w takim samym zakresie, jak ma to miejsce obecnie. Na podstawie przyjętej techniki legislacyjnej projekt ustawy został wzbogacony o przepisy regulujące szczegółowo realizację zadań kuratora, które obecnie znajdują się w przepisach wykonawczych do obowiązującej ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, co *de facto* nie stanowi żadnego *novum* w kontekście zadań wyznaczonych kuratorowi. Ponadto projektodawca nie wykorzystał nadarzającej się okazji do wprowadzenia rozwiązań prawnych, których brak w obecnym stanie prawnym, tj. m.in.: współpracy kuratora z rodziną podopiecznego, wsparcia kuratora przy opuszczaniu przez nieletniego instytucji izolacyjnej, wzmocnienia pozycji kuratora w kontakcie z rodziną nieletniego.

Słowa kluczowe: kurator, nieletni, resocjalizacja, profilaktyka.

Wprowadzenie

W ramach toczącej się dyskusji o potrzebie dostosowania regulacji prawnych do współczesnych problemów związanych z demoralizacją i przestępczością nieletnich został opracowany projekt nowej ustawy o nieletnich z dnia 8 marca 2019 r. (dalej u.n.). W związku z nową inicjatywą legislacyjną warto zadać sobie pytanie o rolę i miejsce kuratora sądowego w procesie przeciwdziałania patologicznym zachowaniom nieletnich. Czy projektodawca widzi potrzebę rozszerzenia jego roli w procesie resocjalizacji nieletnich? Czy też proponowane rozwiązania nie dostrzegają potrzeby zmiany pozycji kuratora i jego zadań w postępowaniu z nieletnimi? Odpowiedź na postawione pytania wydaje się być szczególnie istotą z uwagi na to, że samoistny nadzór kuratora jest najczęściej orzekanym przez sądy rodzinne środkiem wychowawczym. Ponadto dotychczasowe rozwiązania w zakresie postępowania z nieletnimi przewidują szereg instytucji oddziaływania wychowawczego z udziałem kuratora rodzinnego.

Zakres zadań kuratora na gruncie u.n. w porównaniu z u.p.n.

Analiza omawianego projektu pozwala na stwierdzenie, że w zasadzie zostały utrzymane zadania kuratora, które przewiduje obowiązująca ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (dalej u.p.n.)¹. Wśród środków wychowawczych nadal pojawia się nadzór kuratora sądowego² (art. 7 pkt 5 u.n.) i możliwość skierowania nieletniego do ośrodka kuratorskiego³ (art. 7 pkt 6 u.n.). Podobnie w ramach postępowania rozpoznawczego sąd może orzec środek tymczasowy w postaci nadzoru kuratora (art. 44 pkt 2 u.n.)⁴. Projektowana ustawa zawiera również te same regulacje dotyczące zadań kuratora w ramach środków probacyjnych, które przewiduje obecnie u.p.n. (zob. art. 235 ust. 1 u.n., art. 237 ust. 3 u.n., art. 273 u.n.). Również katalog instrumentów kuratora rodzinnego służących do wykonywania przewidzianych dla niego w u.n. zadań odpowiada w całości katalogowi ujętemu w u.p.n. (zob. art. 155 u.n.).

Projektodawca umieścił w u.n. również niektóre szczegółowe zasady wykonywania obowiązków przez kuratora rodzinnego, które obecnie zostały określone w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 czerwca 2014 r. w sprawie nadzoru nad nieletnim⁵ (zob. art. 156–157 u.n.). W omawianym projekcie niejako dookreślone zostały m.in. czynności kuratora związane realizacją środka wychowawczego w postaci zobowiązania nieletniego do określonego postępowania (art. 149–150 u.n.). Dotyczy to również środka wychowawczego w postaci skierowania nieletniego do ośrodka kuratorskiego. W tym przypadku w projekcie ustawy znalazły się zapisy dotychczas obowiązujące w akcie wykonawczym⁶ (zob. art. 162–174 u.n.).

Jak wynika z powyższego, projekt nowej ustawy został rozbudowany w znacznej mierze o włączone do niego obecnie obowiązujące przepisy wykonawcze uszczegóławiające zakres czynności realizowanych przez kuratorów rodzinnych.

Natomiast poszukując nowych kompetencji przyznanych kuratorowi rodzinnemu, można jedynie je dostrzec w uprawnieniu kuratora rodzinnego do kontrolowania sposobu realizowania przez rodziców nałożonych na nich obowiązków. Zgodnie z art. 18 ust. 3 u.n. sąd rodzinny, orzekając środek w postaci zobowiązania rodziców lub opiekuna do określonego zachowania, np. poprawy warunków bytowych itp., może określić sposób kontroli realizacji nałożonych zobowiązań. Projekt ustawy wskazuje m.in. kuratora rodzinnego jako podmiot mogący sprawować kontrolę nad realizacją wspomnianych obowiązków. W tym celu uzyskał on możliwość zwrócenia się do szkoły, do której uczęszcza nieletni, poradni psychologiczno-zawodowej lub innej poradni specjalistycznej, pracodawcy nieletniego, podmiotu

¹ Tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r., poz. 382. Zob. kompleksowo na temat środków oddziaływania na nieletniego z udziałem rodzinnego kuratora sądowego [w:] P. Kobes, *Funkcje kuratora w polityce kryminalnej*, Warszawa 2019, s. 183 i nast.

² Zob. na temat nadzoru kuratora: Z. Ostrihanska, A. Paszkiewicz, *Praca z indywidualnym przypadkiem w nadzorze rodzinnego kuratora sądowego*, Lublin 2012, s. 44 i nast.

³ Zob. na temat funkcjonowania ośrodków kuratorskich: Ł. Kwadrans, K. Konaszewski, *Ośrodek kuratorski ośrodkiem wychowawczym na przejawy demoralizacji i czyny karalne dzieci i młodzieży*, „Probacja” 2016, nr 3, s. 46 i nast.

⁴ Zob. na temat środka tymczasowego: P. Górecki [w:] P. Górecki, V. Konarska-Wrzosek, *Postępowanie w sprawach nieletnich. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 153–155.

⁵ Dz. U. z 2014 r., poz. 855.

⁶ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 października 2001 r. w sprawie ośrodków kuratorskich (Dz. U. z 2001 r., Nr 120, poz. 1294).

leczniczego, młodzieżowego ośrodka socjoterapii, pokrzywdzonego lub odpowiedniej instytucji lub organizacji o przedstawienie informacji na temat wykonywania przez rodziców lub opiekuna nałożonych obowiązków (art. 284 u.n.).

Możliwość nałożenia na rodziców lub opiekuna określonych obowiązków nie jest nowym instrumentem w rękach sądu do zaingerowania w relacje pomiędzy nieletnim a jego rodzicami (zob. art. 7 u.p.n.). Jednakże dopiero w projekcie omawianej ustawy została przewidziana kompetencja o charakterze kontrolno-informacyjnym dla kuratora.

Nałożenie powyższych obowiązków na rodziców lub opiekuna ma w istocie służyć poprawie sytuacji nieletniego i przyczynić się do zapewnienia prawidłowego rozwoju i wychowania nieletniego⁷. Tym samym omawiana instytucja stanowi jeden z celów ujętych w preambule do u.p.n., jakim jest umacnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczej i poczucia odpowiedzialności rodzin. Instytucja ta jest instrumentem, dzięki któremu sąd rodzinny może zobowiązać rodziców lub opiekuna do podjęcia niezbędnych działań zorientowanych na zapewnienie prawidłowego rozwoju i wychowania nieletniego⁸.

Na gruncie prezentowanego środka oddziaływania podstawowe zadania kuratora sprowadzają się jedynie do kontroli realizacji obowiązków nałożonych na nich przez sąd. Jednakże podobnie jak w przypadku kontroli zachowania nieletnich także i w tym przypadku kurator może wykorzystać okazję, jaką stwarza kontakt z rodzicami nieletniego, do tego, aby ich zmotywować oraz przekonać, że realizacja tych obowiązków służy dobru nieletniego i procesowi jego resocjalizacji.

Ustalając, czy i w jaki sposób rodzice lub opiekun wywiązują się z ich realizacji, kurator dokonuje również oceny tego, czy wobec rodziców nie należy zastosować innych środków prawnych, np. ograniczenia władzy rodzicielskiej, jeżeli okaże się, że rodzic uchyla się od realizacji nałożonych obowiązków, a będzie wymagało tego dobro nieletniego, np. w przypadku uchylania się od kontaktu ze szkołą lub poprawy warunków wychowawczych. Ponadto analiza sytuacji rodzinnej i uwarunkowań, w jakich rodzice lub opiekun muszą zrealizować nałożone przez sąd obowiązki, może przyczynić się do udzielenia wsparcia ze strony instytucji zajmujących się pomocą dla rodzin, np. PCPR, szczególnie w zakresie nałożonego przez sąd obowiązku poprawy warunków bytowych lub zdrowotnych nieletniego. Czasami ustalenie stanu rzeczywistego – jak również diagnoza postaw rodzicielskich – ujawnia potrzebę szerszego wsparcia dla rodziny nieletniego. Zatem przeprowadzenie pewnych czynności diagnostycznych dotyczących sytuacji rodzinnej i postaw rodziców w ramach wykonywania kontroli nad realizacją nałożonych obowiązków służy nie tylko dyscyplinowaniu rodziców, ale również udzieleniu im pomocy w sprawowaniu lepszej opieki nad dzieckiem.

Postulaty *de lege ferenda* w zakresie nowych zadań przewidzianych dla kuratora rodzinnego

Wymienienie wskazanych zadań realizowanych przez kuratora rodzinnego w postępowaniu z nieletnimi świadczy o tym, że projektodawca nie widzi potrzeby dokonywania zmian idących w kierunku szerszego wykorzystania potencjału kuratorów rodzinnych w procesie resocjalizacji nieletniego i oddziaływania na jego środowisko naturalne.

⁷ Zob. także: V. Konarska-Wrzosek, *Środki prawne umacniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej i poczucia odpowiedzialności rodzin za wychowanie nieletnich*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici”, 1985, nr 181, s. 136.

⁸ K. Gromek, *Komentarz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, Warszawa 2004, s. 145.

Jednakże opisywany powyższy kontekst pracy kuratora rodzinnego z podmiotami uczestniczącymi w życiu nieletniego skłania do refleksji na temat dotychczas niedostrzegalnej przez naukę i nieujętej w przepisach prawnych funkcji, którą kurator rodzinny ma możliwość realizować, jaką jest funkcja, którą określam mianem funkcji edukacyjno-aktywizującej⁹.

Realizacja zadań o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym wymaga od kuratora podejmowania różnego rodzaju czynności w stosunku do osób lub podmiotów, z którymi styka się on na gruncie realizacji zadań wobec podopiecznego wynikających z przepisów prawa (np. w stosunku do rodziców podopiecznego, osób wspólnie z nim zamieszkujących, nauczycieli w szkole). Czynności te składają się właśnie na zdefiniowaną przeze mnie funkcję edukacyjno-kreującą. Zadania wchodzące w jej zakres nie muszą być ujęte w warstwie normatywnej, jednakże ich podejmowanie ściśle łączy się z realizacją zadań ustawowych kuratora.

Ujmując tę kwestię szczegółowo, chodzi o osoby lub instytucje, z którymi kurator ma styczność przy okazji wykonywania czynności wobec podopiecznych (np. z nauczycielem w związku z nadzorem sprawowanym wobec nieletniego czy osobą nadzorującą po stronie pracodawcy wykonywanie przez skazanego nieodpłatnej pracy na cele społeczne, z członkiem rodziny podopiecznego czy osobą pracującą w instytucji, do której w ramach orzeczonych obowiązków ma uczęszczać podopieczny). W ramach kontaktów z tymi osobami kurator realizuje także określoną funkcję. Jego działania wobec tych osób polegają na kształtowaniu ich świadomości w zakresie obejmującym problemy podopiecznego i wyznaczonym przez ramy współdziałania z nim. Kurator, w ramach realizacji zadań wynikających z określonych środków oddziaływania na podopiecznych, może w pewnym sensie edukować te podmioty w procesie budowania właściwych interakcji z podopiecznym poprzez uświadamianie złożoności problemów i potrzeb jego podopiecznego i stymulować (kreować) ich aktywność na rzecz skazanego. Tak może być np. w sytuacji sprawowania nadzoru nad nieletnim. Wówczas kurator w ramach prowadzonych oddziaływań resocjalizacyjnych i kontroli zachowania podopiecznego zobowiązany jest do utrzymywania kontaktu z wychowawcą w szkole. Taki kontakt stanowi bardzo dobrą okazję do tego, aby poprzez rozmowę z nauczycielem, wychowawcą czy też pedagogiem szkolnym kurator zwrócił uwagę na pewne potrzeby wychowawcze nieletniego, uwrażliwił te osoby na ewentualne problemy rodzinne podopiecznego, które mogą być również przyczyną problemów w szkole. Kształtowanie świadomości wspomnianych podmiotów w zakresie problemów nieletniego powinno przyczynić się jednocześnie do pobudzenia ich aktywności i włączenia się tym samym w proces resocjalizacji nieletniego. W takim przypadku część środowiska szkolnego nie będzie biernym obserwatorem tego procesu. Poprzez kształtowane świadomości tych osób ich rola w procesie wchodzenia podopiecznego do normalnego życia w społeczeństwie, w zgodzie z jego zasadami, stymuluje jednocześnie ich działania na rzecz realizacji pożądanых celów, przez co zwiększa szansę na sukces w tym zakresie.

Jak wynika z powyższego, osiągnięcie zasadniczego celu oddziaływania wobec dozorowanych zależy także od innych niż kurator osób uczestniczących zarówno w ich życiu (np. członków rodzin), jak również w procesie wchodzenia podopiecznych na drogę życia zgodnego z zasadami społecznymi (np. osób nadzorujących z ramienia pracodawcy, u którego skazani odbywają karę ograniczenia wolności w postaci nieodpłatnej pracy na cele społeczne lub terapeutyczne w związku z terapią, do której został zobowiązany podopieczny). Dlatego

⁹ Zob. szerzej na temat tej funkcji: P. Kobes, *Funkcje...*, 170 i nast.

kurator może w ramach wykonywanych czynności kształtować świadomość tych osób i tym samym motywować ich do określonych działań, jak też stymulować zmianę tych działań.

Z tych właśnie powodów uważam za celowe i konieczne wyodrębnienie tych działań realizowanych wobec innych podmiotów niż podopieczny, a nie zawartych w płaszczyźnie normatywnej. Docenienie potencjału tkwiącego w tej funkcji i szeroki możliwości jej realizacji we wszystkich środkach oddziaływania na skazanego zamknęłoby pewną niedostatecznie zauważalną lukę w systemie postępowania ze skazanymi. Poświęca się bowiem dużo energii na zmianę postaw skazanych, pomijając w istocie pracę nad zmianą postaw środowiska, w którym przestępcy żyją lub do którego wrócą po odbyciu kary pozbawienia wolności. Często bowiem to w ich środowisku rodzinnym, sąsiedzkim, środowisku pracy można dostrzec przyczyny ich późniejszego wejścia w konflikt z prawem. Jest to szczególnie ważne dla osób opuszczających zakłady karne, wracających często do tego samego środowiska rodzinnego, z którego wyszli, obciążonego tymi samymi problemami, z którymi środowisko to nie mogło sobie poradzić.

Istotnym zaniechaniem w projektowanych rozwiązaniach jest niedostrzeżenie konieczności równoczesnego oddziaływania na nieletniego i jego środowisko rodzinne, szczególnie w przypadku powrotu nieletnich do rodziny po uprzednim pobycie w placówce izolacyjnej (młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub zakładzie poprawczym). Jest bowiem oczywistym fakt, że zasadnicza etiologia przejawów demoralizacji nieletnich tkwi właśnie w środowisku rodzinnym. Dlatego pomijanie rodziny i jej problemów będących źródłem pomniejszych kłopotów nieletnich stanowi istotną lukę w skutecznym procesie ich resocjalizacji. Aby tę lukę wypełnić, należałoby wprowadzić rozwiązania prawne regulujące takie właśnie równoległe oddziaływanie.

Ważną rolę w tym zakresie mogłoby odgrywać kurator rodzinny, realizując różne zadania, jak chociażby pełniąc rolę łącznika pomiędzy środkiem wychowawczym o charakterze izolacyjnym a rodziną nieletniego. Rola ta mogłaby polegać na tym, że kurator z jednej strony przekazywałby rodzicom często niezrozumiałe, pisane fachowym językiem treści z dokumentacji nieletniego. Tym samym starałby się wyjaśniać rodzicom problemy wychowawcze dziecka. Z drugiej strony kurator przekazywałby wychowawcom nieletniego informacje o problemach, z którymi boryka się jego rodzina. Ponadto kurator mogłoby prowadzić działania składające się na pedagogizację rodziny, skupiając swoje wysiłki m.in. na stymulowaniu rodziny do współpracy z placówkami, w których przebywa nieletni.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że współpraca placówek resocjalizacyjnych z rodzinami stanowi bardzo duży problem. Często rodzice nie interesują się losem swoich dzieci, nie utrzymują z nimi kontaktu lub kontaktują się w bardzo ograniczonym zakresie. Nierzadko rodzice nie zdają sobie sprawy z problemów nieletnich, nie rozumieją ich. Dlatego w rozwiązywaniu tych problemów dużą rolę mogłoby odegrać kurator.

Należy w omawianym kontekście podkreślić, że opisywane wyżej czynności wpisują się w realizację jednego z podstawowych celów postępowania z nieletnimi, jakim jest umacnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczej i poczucia odpowiedzialności rodzin za wychowanie nieletnich na świadomych swych obowiązków członków społeczeństwa. Ponadto są przykładem opisanej na początku artykułu funkcji edukacyjno-aktywizującej.

Projektodawca niestety nie dostrzegł potrzeby wzmocnienia pozycji kuratora w kontakcie z rodzicami podopiecznego i innymi osobami wspólnie z nim zamieszkującymi (np. z rodzeństwem). Z punktu widzenia podniesienia prestiżu kuratorów sądowych, a w konsekwencji poprawy ich bezpieczeństwa, należy również pochylić się nad kwestią zwiększenia kompetencji kuratorów rodzinnych. Otóż kurator sprawujący nadzór nad nieletnim, zarówno na podstawie

obowiązującego stanu prawnego (art. 6 pkt 5 u.p.n.), jak również na gruncie proponowanych rozwiązań (art. 7 pkt 5 u.n.) *de iure*, nie ma możliwości prawych samodzielnego oddziaływania na jego rodziców. Nierzadko dzieje się tak, że nieletni, wobec którego sąd orzeka jako środek wychowawczy nadzór kuratora, pyta się rówieśników o pozycję kuratora wobec niego. Niestety wówczas padają odpowiedzi, że procedury trwają długo i zanim kurator złoży jakiś wniosek, to okres rozpatrywania jest tak długi, że wiele się do tego czasu może zdarzyć, przez co moc oddziaływania kuratora słabnie. Właśnie często takie informacje objęty nadzorem nieletni może usłyszeć od rówieśników, co skutkuje obniżeniem prestiżu kuratora w oczach osoby, wobec której musi on realizować określone czynności. Brak przyjęcia omawianego rozwiązania nie tylko sprzyja deprecjonowaniu w oczach rodzica roli kuratora, który przecież jest funkcjonariuszem publicznym wykonującym zadania w imieniu państwa.

Oczywiście może złożyć do sądu odpowiedni wniosek i istnieją możliwości prawne nałożenia na rodziców określonych obowiązków, chociażby na podstawie art. 109 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, jednakże ta droga jest dłuższa, trudniejsza i przez to zdecydowanie ogranicza skuteczność działań kuratora.

Wydaje się, że właśnie w przypadku kurateli rodzinnej, gdzie pracując z określoną osobą, konieczna jest praca z całą jej rodziną, istnieje potrzeba rozszerzenia kompetencji kuratora w taki sposób, aby w momencie gdy kurator obejmuje nadzór np. nad nieletnim, automatycznie obejmował nadzór nad jego rodzicami. Ta potrzeba uwidacznia się szczególnie w przypadku sprawowania nadzoru nad zdemoralizowanymi nieletnimi, kiedy bez równoległej pracy nad samym nieletnim i jego rodziną nie można często spodziewać się oczekiwanych rezultatów¹⁰. Nierzadko bowiem zdarza się tak, że rodzice nieletniego, wobec którego wykonywany jest nadzór kuratora, nie są zainteresowani współpracą z kuratorem, ponieważ uważają, że proces demoralizacji dziecka, a także etiologia jego patologicznych zachowań istnieją poza rodziną i tym samym nie widzą potrzeby angażowania się w problem resocjalizacji nieletniego, a tym bardziej współpracę z kuratorem. Często rodzice wypierają ze świadomości, że wiele problemów, z którymi zetknął się nieletni, tkwi właśnie po stronie rodziców, np. brak właściwej komunikacji w domu, brak należytego nadzoru nad czasem wolnym dziecka, brak umiejętności wsparcia dziecka w rozwiązywaniu jego problemów czy też – najogólniej mówiąc – brak chęci do opieki bądź też umiejętności jej sprawowania. W praktyce sprowadza się to do tego, że rodzice odmawiają rozmowy z kuratorem w obecności dziecka, unikają jakiegokolwiek kontaktu, uzasadniając, że „Pan/Pani sprawuje nadzór nad moim synem, a nie nade mną. Ja nie mam kuratora, tylko mój syn”. W takich sytuacjach kurator często nie jest w stanie wymusić na rodzicach podopiecznego określonych zachowań, np. pójścia z dzieckiem do rodzinnego ośrodka diagnostyczno-konsultacyjnego w celu przeprowadzenia badań. Rodzice, mając poczucie, że stoją niejako obok problemu, który ich nie dotyczy, traktują kuratora jako kogoś obcego, jak zło konieczne, które zaburza im spokój. Potrafią przy tym być nierzadko wulgarni, afirmując tym samym swoją postawę wobec kuratora i wykonywanych przez niego czynności. Często takie postawy prezentowane są w obecności nieletniego.

Mając na względzie powyższe, należy rozważyć wprowadzenie regulacji prawnych, które skutkować będą tym, że obejmując nadzór nad nieletnim, kurator automatycznie będzie miał możliwość oddziaływania na jego przedstawicieli ustawowych lub opiekunów prawnych,

¹⁰ Zob. szerzej: P. Kobes, *Nadzór kuratora w procesie resocjalizacji nieletnich* [w:] *Teoretyczne i praktyczne aspekty pracy resocjalizacyjnej*, red. B. Skwarek, J. Herberger, J. Cichła, Głogów 2012, s. 107–124.

jak również na rodzeństwo nieletniego. Natomiast w przypadku negatywnych postaw wobec oczekiwania kuratora, będzie on mógł wnioskować do sądu o podjęcie określonych działań dyscyplinujących, o których sąd decydowałby bez zbędnej zwłoki. Wydaje się, że takie rozwiązanie niewątpliwie wzmocni pozycję kuratora w rodzinie, z którą pracuje, a tym samym poprawi jego bezpieczeństwo. Jednocześnie wzmocniłoby ono jeden z podstawowych celów postępowania z nieletnimi, jakim jest dążenie do umacniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej i poczucia odpowiedzialności rodzin za wychowanie nieletnich na świadomych swych obowiązków członków społeczeństwa.

W omawianym kontekście warto zauważyć, że niemiecka ustawa z dnia 11 grudnia 1974 r. z późn. zm. o sądach dla nieletnich (*Jugendgerichtsgesetz*)¹¹ w § 24 pkt 3 w zawiera omawiane rozwiązanie. Zgodnie bowiem z treścią wskazanego przepisu kurator sprawujący dozór nad nieletnim może również oddziaływać na jego przedstawicieli ustawowych i może wymóc na nich współpracę, jeżeli będzie to służyło dobru nieletniego.

Wreszcie należy wspomnieć o jeszcze jednym zaniechaniu, które co prawda nie przekłada się wprost na postępowanie z nieletnimi, ale dotyczy statusu kuratora rodzinnego. Otóż projektodawca nie skorzystał z nadarzającej się możliwości i nie nadał zawodowemu kuratorowi rodzinnemu statusu organu wykonawczego, o co od lat zabiega środowisko kuratorów. Warto dodać, że taki status posiada sądowy kurator zawodowy w postępowaniu wykonawczym wobec dorosłych sprawców przestępstw (art. 2 pkt 6. k.k.w.). Brak wskazanej regulacji jest niezrozumiały, zważywszy, że zarówno kurator rodzinny, jak również kurator dla dorosłych są funkcjonariuszami państwowymi w rozumieniu art. 115 § 13 pkt 3 k.k. Oznacza to, że nie tylko kuratorzy podlegają szczególnej ochronie prawnej, lecz także podlegają odpowiedzialności karnej za przekroczenie uprawnień i niedopełnienie obowiązków (art. 231 k.k.). Jednakże ważniejszym powodem, dla którego zawodowi kuratorzy rodzinni powinni mieć również status organu wykonawczego, jest to, że – podobnie jak kuratorzy zawodowi w postępowaniu z dorosłymi sprawcami przestępstw – realizują orzeczenia sądów. Tym samym stanowią ważne ogniwo w procesie powrotu osób będących w konflikcie z prawem do normalnego życia społecznego, realizując czynności o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym i profilaktycznym przy zastosowaniu czynności diagnostycznych i kontrolnych.

Wnioski końcowe

Omawiany w niniejszym artykule projekt ustawy o nieletnich wydaje się być przykładem straconej szansy na lepsze niż dotychczas wykorzystanie kurateli rodzinnej w procesie powrotu nieletnich do normalnego życia w społeczeństwie. Projekt praktycznie powielił bowiem dotychczasowe rozwiązania obowiązujące w u.p.n. Może to świadczyć o niedostatecznym dostrzeganiu przez jego twórców ważnej roli kurateli rodzinnej w postępowaniu z nieletnimi. Jednocześnie nie zostały zaproponowane rozwiązania, które przyczyniałyby się do pogłębiania odpowiedzialności rodzin za wychowanie nieletnich na świadomych swych obowiązków członków społeczeństwa czy też sprzyjałyby pomocy nieletnim w ich powrocie do społeczeństwa, zwłaszcza po opuszczeniu placówek izolacyjnych. Nie dostrzeżono także potrzeby wzmocnienia pozycji kuratorów w kontaktach z rodzicami podopiecznych.

¹¹ Źródło: <https://www.gesetze-im-internet.de/jgg/BJNR007510953.html>, dostęp: 3.06.2020 r.

Bibliografia

- Gromek K., *Komentarz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, Warszawa 2004
- Górecki P. [w:] P. Górecki, V. Konarska-Wrzosek, *Postępowanie w sprawach nieletnich. Komentarz*, Warszawa 2015.
- Kobes P., *Funkcje kuratora w polityce kryminalnej*, Warszawa 2019.
- Kobes P., *Nadzór kuratora w procesie resocjalizacji nieletnich* [w:] *Teoretyczne i praktyczne aspekty pracy resocjalizacyjnej*, red. B. Skwarek, J. Herberger, J. Cichla, Głogów 2012.
- Konarska-Wrzosek V., *Środki prawne umacniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej i poczucia odpowiedzialności rodzin za wychowanie nieletnich*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici” 1985, nr 181.
- Kwadrans Ł., Konaszewski K., *Ośrodek kuratorski ośrodkiem wychowawczym na przejawy demoralizacji i czyny karalne dzieci i młodzieży*, „Probacja” 2016, nr 3.
- Ostrianska Z., Paszkiewicz A., *Praca z indywidualnym przypadkiem w nadzorze rodzinnego kuratora sądowego*, Lublin 2012.

SUMMARY

Paweł Kobes

Tasks of a family probation officer in the bill of March 8, 2019 on minors

Pursuant to the bill of March 8, 2019, an area of competence of a family probation officer in juvenile proceedings has not changed compared to the existing regulations. Based on the adopted legislative technique, the bill stipulates provisions regulating in detail the performance of a probation officer's tasks that are covered by executory provisions to the current act on proceedings in juvenile cases, which in fact is not a novelty in the context of new tasks assigned to a probation officer. In addition, the project initiator did not take advantage of an opportunity to introduce legal solutions that the current legal system lacks, i.e. cooperation between a probation officer and a minor's family, support provided by a probation officer to a minor leaving a juvenile detention centre, or strengthening the probation officer's position in relations with a minor's family.

Key words: probation officer, minor, rehabilitation, prevention.

Data wpływu artykułu: 31.07.2020 r.

Data akceptacji artykułu: 21.08.2020 r.